

Єднання
заради дії

ВІННИЦЬКА ГРОМАДА

Дослідження локальних політик і програм:
ЯК ВПО ДОЛУЧЕНІ ДО ЖИТТЯ ГРОМАД?

ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ

Начальниця відділу соціального захисту населення департаменту фінансів Вінницької міської ради.

Опікується питаннями фінансів сфери соціального захисту.

МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ТА ІНШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

Зі слів респондентки, у Вінницькій громаді зафіксовано 4 місцеві цільові програми соціального спрямування, одна з них наразі не діє. До наявних програм додавалися наступні зміни:

1. Через воєнні дії замість фінансування на проведення заходів, кошти спрямували на допомогу на поховання загиблих воїнів та на лікування постраждалих від ракетного обстрілу.
2. До переліку отримувачів матеріальних допомог та пільг внесли категорію ВПО.

Програм, орієнтованих суто на ВПО, немає. Про інші нормативно-правові акти у громаді респондентці невідомо.

Місцева влада працює над можливостями внесення змін у програми, аби мати змогу проводити заходи окремо для внутрішньо переміщених осіб.

Станом на січень 2023 року у громаді зареєстровано 45 782 внутрішньо переміщені особи.

Загальної статистики щодо кількості користувачів соціальних послуг респондентка не надала; орієнтовна кількість користувачів з-поміж ВПО склала ~5 110 осіб.

Протягом 2022 року обсяг фінансування програми «Основні напрямки соціальної політики» не змінився. А за програмою соціального захисту сімей з дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах, було реалізовано менше коштів, аніж планувалося, через відміну деяких заходів.

Дізнатися про послуги, пільги та програми переселенці можуть під час консультування та реєстрації у департаменті соціальної політики.

Інформаційна довідка

Основними надавачами соціальних послуг у громаді є три комунальні заклади: Вінницький міський територіальний центр соціального обслуговування, Вінницький міський центр соціальних служб і міський центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями.

У Вінницькому міському територіальному центрі соціального обслуговування 7 осіб похилого віку з-поміж ВПО отримують послуги догляду, 15 осіб похилого віку з-поміж ВПО відвідують заходи установи для соціальної адаптації. 5 082 ВПО, з них 2 954 дитини, отримали соціальні послуги від Вінницького міського центру соціальних служб. На обслуговуванні в міському центрі соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями – наразі 4 дитини з інвалідністю та 2 дорослих з-поміж ВПО. Завдяки програмі соціального захисту сімей із дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах, служба у справах дітей взяла під опіку 4 прийомних сім'ї, в яких виховуються 9 дітей із районів проведення бойових дій та тимчасової окупації, а також 21 дитину з опікунами, які теж переїхали у громаду.

У межах Комплексної програми «Основні напрямки соціальної політики»: 5,7 млн грн передбачено на надання матеріальної грошової допомоги, 4,4 млн грн — на призначення пільги в розмірі 40% від вартості надання платних медичних послуг, близько півмільйона гривень — на забезпечення пільговим проїздом мешканців міста та ще півмільйона — на підтримку громадським організаціям соціального спрямування (зокрема надають допомогу ГО внутрішньо переміщених осіб). За програмою соціального захисту сімей із дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах (СЖО), та дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, планувалося 700 тис грн, однак виконано було 300 тис грн — через обмеження у проведенні платежів органами державної казначейської служби не змогли провести заплановані заходи.

Опис місцевих цільових програм громади, названих учасниками інтерв'ю

Назва програми / Короткий опис	Чи діє наразі	Обсяг фінансування на 2023 рік, тис грн	Зміни в фінансуванні ¹
<p>Комплексна програма «Основні напрямки соціальної політики Вінницької міської територіальної громади на 2022-2026 роки»</p> <p>Програма передбачає пільги та соціальні послуги мешканцям громади; підтримка громадських організацій, які мають соціальну спрямованість.</p>	Так	Дані відсутні	Без змін
<p>Програма соціального захисту сімей із дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах, та дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування у Вінницькій міській територіальній громаді на 2022-2024 роки</p> <p>Соціальна підтримка та допомога сім'ям з дітьми, які опинились у СЖО, дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування.</p>	Так	Дані відсутні	Дані відсутні
<p>Програма «Громада відкритих можливостей для людей похилого віку на 2021-2023 роки»</p> <p>Проведення культурних заходів для людей похилого віку.</p>	Ні	Дані відсутні	Дані відсутні
<p>Програма «Здоров'я вінничан»</p> <p>Окремі медичні послуги та забезпечення спеціальними ліками мешканцям пільгових категорій.</p>	Так	Дані відсутні	Дані відсутні

¹ За оцінкою респондентів

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВПО

Дискримінації ВПО в контексті отримання послуг, за оцінкою респондентки, не зафіксовано. Для користування програмами внутрішньо переміщеним особам достатньо отримати довідку ВПО. До прикладу, якщо переселенець похилого віку раніше у своїй громаді отримував соціальні послуги, то зможе претендувати на них і у Вінницькій громаді. Більше того, учасниця дослідження зазначає, що переселенцям приділяють більше уваги серед усіх мешканців міста.

” Якщо, наприклад, прийшла людина з ВПО – її в Територіальний центр поставлять без черги. Ну, в нас є там черга невелика, 98% в нас обслуговуються від черги (...). То якщо ти ВПО, ти будеш без черги поставлений, і тобі без черги дадуть послугу. Тому що всі розуміють, що цим людям [переселенцям] не можна сказати: завтра прийдіть чи післязавтра, їм треба сьогодні і зараз, – говорить (дослівно) начальниця відділу соціального захисту населення. ”

У Вінницькій громаді внутрішньо переміщені особи можуть отримати такі послуги: інформування, консультування, представництво інтересів, соціальний супровід, реабілітаційні послуги тощо. Найбільш затребуваних послуг серед ВПО респондентка не назвала.

Департамент соціальної політики під час взаємодії із внутрішньо переміщеними особами фіксує їхні потреби та вносить відповідні зміни у програми. Також був випадок, коли переселенець звертався щодо неналежно отриманої послуги, і місцева влада швидко зреагувала на запит. Окрім того, у цьому напрямку співпрацюють разом із центром підтримки переселенців «Я – Маріуполь», щоб враховувати потреби ВПО у громаді.

За словами респондентки, перешкод для ВПО у громаді майже немає.

Перешкода	Опис перешкоди
Відсутність реєстрації переселенця як ВПО у громаді.	Перешкода зафіксована. Для отримання соціальних послуг переселенцям потрібно мати довідку ВПО.
Відсутність зареєстрованого місця проживання у громаді.	Перешкода не зафіксована. Для користування соціальними послугами у громаді достатньо мати довідку ВПО.
Інфраструктурні перешкоди (головним чином, пересування містом).	Про перешкоду в інтерв'ю не йшлося.

НАЯВНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ВКЛЮЧЕННЯ ВПО ДО УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

У громаді Ради ВПО наразі немає, проте до місцевого самоврядування долучилися дві громадські організації, створені внутрішньо переміщеними особами (ідентифікувати вдалося лише одну: ГО «Я – Маріуполь»). Серед інших форм залучення ВПО називали також працевлаштування переселенців в органи місцевого самоврядування. Однак, варто зазначити, що працевлаштування в органах місцевого самоврядування не дає ВПО можливості брати участь у ньому та використовувати інструменти локальної демократії.

Висновок за результатом аналізу місцевих НПА:

Громада	Вінницька
Всього проаналізовано місцевих НПА	11
Кількість НПА, які потребують змін	6
Статут	1
Кількість програм і рішень, що стосуються виключно ВПО	0
Програми соціального захисту окремих категорій громадян	8
Кількість програм і рішень, що містять заходи, спрямовані на допомогу дітям ВПО	2

Статутом Вінницької міської територіальної громади, затвердженим рішенням міської ради від 28.01.2022 № 799, визначено, що жителями населених пунктів громади є усі особи, які на законних підставах постійно чи тимчасово проживають, володіють нерухомим майном, працюють на території громади, здійснюють іншу діяльність, пов'язану зі сплатою податків до бюджету Вінницької міської територіальної громади. Водночас **членами територіальної громади** є громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які відповідно до вимог Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», інших актів законодавства України зареєстрували своє місце проживання в населених пунктах Громади.

Членам територіальної громади гарантується право участі у вирішенні всіх питань місцевого значення.

Жителі населених пунктів громади, які володіють нерухомим майном (нерухомістю) на території громади, працюють на території громади, ведуть іншу діяльність, пов'язану зі сплатою податків до бюджету Вінницької міської територіальної громади, але не зареєстровані на території громади, відповідно до Конституції і законодавства України користуються всіма правами членів громади, окрім права участі в місцевих референдумах, загальних зборах (конференціях) громадян за місцем проживання, громадських слуханнях та права місцевої ініціативи. Рішенням органів місцевого самоврядування для цієї категорії жителів можуть встановлюватися права користування

інфраструктурою громади, порядок отримання соціальних, освітніх, медичних та інших послуг на рівних умовах з членами Вінницької міської територіальної громади.

З метою вдосконалення обліку осіб, які володіють правом користування соціальною, комунальною інфраструктурою громади та комунальними пільгами, Вінницька міська рада запровадила «Карту вінничанина». Це документ, що посвідчує належність особи до Вінницької міської територіальної громади та підтверджує право особи на користування муніципальними послугами: освітніми, медичними, транспортними, житлово-комунальними тощо та пільгами, які надаються члену територіальної громади.

Представник місцевої влади Вінницької міської територіальної громади (далі – ВМТГ) згадував програми, якими передбачені пільги та допомоги для окремих категорій громадян, зокрема якщо такі громадяни перебувають на обліку як внутрішньо переміщені особи.

Так, дія Комплексної програми «Основні напрямки соціальної політики Вінницької міської територіальної громади на 2022-2026 роки», затвердженої рішенням міської ради від 24.12.2021 №715, поширюється на жителів Вінницької міської територіальної громади.

Положенням про порядок надання матеріальної грошової допомоги жителям Вінницької міської територіальної громади, затвердженим рішенням міської ради від 28.01.2022 № 801, передбачена можливість отримувати матеріальну допомогу як членам громади, так і жителям, які не зареєстровані на території Вінницької міської територіальної громади, в тому числі переміщеним із тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції та/або районів проведення операції Об'єднаних сил (ООС), зареєстрованим у Департаменті соціальної політики міської ради. Однак, враховуючи, що АТО і ООС скінчилися, **таке формулювання некоректне.**

Порядок надання соціальної підтримки окремим категоріям громадян до загальнодержавних і загальноміських свят і заходів, професійних свят, ювілеїв, пам'ятних дат, затверджений рішенням виконавчого комітету міської ради від 23.02.2023 № 385, поширюється на жителів Вінницької міської територіальної громади, тобто і на ВПО теж.

Водночас у серпні минулого року до Програми «Здоров'я вінничан на 2022-2024 роки», затвердженої рішенням міської ради від 24.12.2021 № 758, були внесені **зміни**, зокрема слова «жителі ВМТГ» замінили словами «жителі ВМТГ, внутрішньо переміщені особи, які перебувають на обліку в Департаменті соціальної політики міської ради як внутрішньо переміщені особи».

Однак відповідні зміни **не були внесені** до порядків, що ухвалені на виконання Програми «Здоров'я вінничан на 2022-2024 роки», зокрема:

- Порядок використання коштів, передбачених в бюджеті ВМТГ на безкоштовне забезпечення виробами медичного призначення (штучними кришталіками) при хірургічному видаленні катаракти у хворих, які є жителями ВМТГ, на виконання заходів програми «Здоров'я вінничан на 2022-2024 роки».
- Порядок використання коштів, передбачених в бюджеті ВМТГ на безкоштовне забезпечення технічними та іншими засобами (слуховими апаратами, сечо- і калоприймачами, підгузками) осіб з інвалідністю (згідно висновків МСЕК), дітей з інвалідністю (згідно висновків обласної ЛКК), які є жителями ВМТГ на виконання заходів програми «Здоров'я вінничан на 2022-2024 роки».

Програма соціального захисту сімей із дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах, та дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у Вінницькій міській територіальній громаді на 2022-2024 роки, затверджена рішенням міської ради від 26.22.2021 №676, передбачає захід щодо проведення соціальної роботи з дітьми ВПО.

Успішні практики

Діти з-поміж внутрішньо переміщених осіб і діти, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, забезпечені безкоштовним харчуванням у закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

Рекомендації:

1. З метою реалізації жителями Вінницької міської територіальної громади, в тому числі внутрішньо переміщеними особами, які перебувають на обліку в територіальній громаді, права на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні, внести відповідні зміни до Статуту територіальної громади.
2. З метою усунення перешкод для отримання пільг і допомог окремими категоріями населення, зокрема особами, які перебувають на обліку в територіальній громаді міста Вінниці як внутрішньо переміщені особи, внести відповідні уточнення до місцевих цільових програм і нормативно-правових актів, що визначають порядок надання пільг і допомог окремим категоріям населення Вінницької міської територіальної громади.

Правове обґрунтування

Стаття 33 Конституції України. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

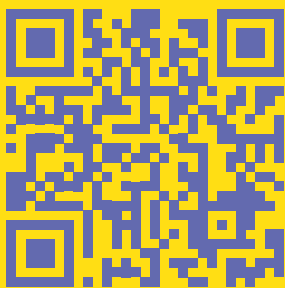
Стаття 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи.

Стаття 2 Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені цим Законом.

Стаття 3 Закону України «Про місцеве самоврядування». Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад.

Забороняється будь-яке обмеження права громадянина України брати участь у місцевому самоврядуванні, **зокрема залежно від терміну проживання на відповідній території.**

Запропоновані зміни також забезпечать приведення місцевих нормативно правових актів у відповідність до положень статті 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також уникнути порушення, передбаченого статтею 119 Бюджетного кодексу України.

www.yednanniazaradyii.org.ua

Це дослідження стало можливим в межах програми «Сднання заради дії», що реалізується IREX разом з Благодійним фондом «Стабілізейшен суппорт сервісез» та за підтримки Державного департаменту США.